

Etelä-Karjala – Edelläkävijämaakunta

Osallisuus- ja vaikuttamisohjelma

Asukas- ja asiakasosallisuus

CASE

Minna-Maria Behm, Eksote

Osallisuustyöryhmä, Etelä-Karjalan maakuntauudistus/Etelä-Karjalan liitto

Kuntademokratiaverkoston tapaaminen 13.3.2019 Helsinki

Taustaa ja valtuutus osallisuusvalmisteluun

VAIHE 1. Osallisuusvalmistelu

- Esitys maakuntalaiksi korosti asukkaiden osallistumisen merkitystä vahvasti samaan tapaan kuin nykyinen kuntalaki (410/2015)
 - kuvattu merkittävästi erilaisia osallistumisen ja asukkaiden kuulemisen muotoja
- Etelä-Karjalan maakuntaudistuksen valmistelussa perustettiin **osallisuus-alatyöryhmä viestintäryhmän alaisuuteen**
- 10/2016 aloitettu vapaamuotoinen keskustelu johti järjestäytyneeseen valmisteluun ja koordinaatioon
 - Ei virallista valtuutusta, vaan tahto ja aktiivisuus yhteistyöhön
- Työryhmään nimettiin työhön jäsenet ja varajäsenet (päivittynyt)

Liikkeelle vireillä olleesta lainsäädännöstä (2016), johon osallisuus kirjattu vahvana

- Kuntalain **velvoittavuus**; toimintamuodot sekä uudistuksen organisaatioiden toiminta (esim. Eksote ja ELY)
- **Äänestys-oikeus** maakuntavaaleissa
- Maakuntavaltuuston huolenpito osallistumisen mahdollisuuksista
 - Järjestämällä **keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja**
 - Selvittämällä **asukkaiden mielipiteitä** ennen päätöksentekoa
 - Valitsemalla palvelujen **käyttäjien edustajia maakunnan toimielimiin**
 - **Suunnittelemalla palveluja yhdessä** palvelujen käyttäjien kanssa
 - Järjestämällä mahdollisuuksia **osallistua maakunnan budjetin suunnitteluun**
 - **Tukemalla asukkaiden ja järjestöjen omaehtoista aktiivisuutta**
- **Aloiteoikeus** asukkailla ja alueen yhteisöillä sekä säätiöillä sekä palveluista palvelujen käyttäjillä
- Maakuntavaltuuston niin päättäessä **neuvoa-antava kansanäänestys**
- **Maakunnan vaikuttamistoimielimet** (nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvosto)
- **SOTE**: Asukkaiden näkemykset on huomioitava **palvelulupauksen** ja maakuntien **yhteistyösopimuksen** sekä **suunnitelmien** laadinnassa

OSALLISUUS ETELÄ-KARJALAN MAAKUNNASSA

Osallisuus-työryhmän loppura-
portti 27.4.2017

ETELÄ-KARJALA
MAAKUNTAUUDISTUS

<https://www.ekarjala.fi/itsehallinto/wp-content/uploads/sites/6/2017/06/OSALLISUUSRYHM%C3%84N-LOPPURAPORTTI.pdf>

Sisällysluettelo

1. Taustaa osallisuusvalmistelusta.....	1
1.1 Toimintaympäristön muutokset ja megatrendit.....	2
1.2 Osallisuuden määrittely ja pohdittavaa maakuntauudistuksessa.....	3
1.3 Kuvaus osallisuuden nykytila Etelä-Karjalassa	5
2. Osallisuus maakuntauudistuksessa	8
2.1 Sote- ja maakuntauudistuksen lainsäädäntö	8
2.2 Valmisteluvaiheen osallisuus	10
3. Tulevan maakunnan osallisuusmalli	11
3.1 Edustuksellisuus.....	12
3.2 Suora osallisuus	13
3.3 Tieto-osallisuus	16
3.4. Osallisuustyön arviointi	17
4. Muutokseen valmistautuminen.....	18

Raportin johtopäätökset

- Kokonaiskoordinaatio ja yhteistyö ovat tärkeää osallisuudessa (organisaatiot ja maakunta)

*Kevään 2017 osalta koordinoitiin yhteen tapahtumia ja toimintaa

- Tavoitteena luonnostella osallisuus-tavoitteet jatkovalmistelun tueksi
- Kokonaistarkastelussa käytetään yhdenmukaista pohjaa (edustuksellisuus, suora osallisuus ja tieto-osallisuus)
- sekä huomioon STM:n asiakasosallisuus-kärkihankkeen toimintamalli

- Etelä-Karjalassa vahvoja toimintamalleja osallistamiseen ja vaikuttamiseen (esim. Lappeenranta, Imatra, Eksote)

→ hyödynnettävissä maakunnassa sekä omana toimintanaan että yhteistyönä maakunnan ja kuntien välillä

→→ Pia Haakanan idea: Osallisuusohjelman muotoon

Vaihe 2 Osallisuus-ohjelman laatiminen, kevät 2018

**”Etelä-Karjala - Edelläkävijämaakunta
Osallisuus- ja vaikuttamisohjelma
Asukas- ja asiakasosallisuus”**

Luonnos

https://www.ekarjala.fi/wp-content/uploads/sites/2/2018/07/maakunnan-osallisuusohjelma_luonnos2018.pdf

- Valmistelu rukkasessa, käsittely osallisuustyöryhmässä, raportointi viestintäryhmälle ja VATE:lle

Maakunnan osallisuus- ja vaikuttamisohjelma on esitetty 4.5.2018:

- Poliittisen ohjausryhmän kokous 5/2018
 - Maakuntauudistuksen seurantaryhmä
- Palaute: vaikuttuneisuus; asia tunnistettu tärkeäksi ja yhteiseksi

OSALLISUUS-RUKKANEN

- Pia Haakana, pj, Lappeenrannan kaupunki
- Ritva-Liisa Pulkkinen, E-K liitto (viestintä)
- Anni Laihanen, E-K liitto
- Mona Taipale, LAPE muutosagentti
- Behm Minna-Maria, Eksote (kehittäminen)

MUU OSALLISUUSTYÖRYHMÄ (2019)

Sirkku Sarlomo, pj, Imatran kaupunki

Aija Tuimala, E-K liitto

Salla Airaksinen, sihteeri, E-K liitto

Johanna Mäkelä, Länsi-Saimaan kunnat

Eveliina Treves, E-K pelastuslaitos

Sirpa Valtonen, Kaakkois-Suomen TE toimisto

Minna Lignell, E-K liitto (sote)

Minna Karjalainen, E-K liitto (viestintä)

Vuokko Majoinen, Eksote (kehittäminen)

Heini Hyvärinen, Eksote (viestintä)

Hanna Kailasto, Kaakkois-Suomen ELY keskus

Etelä-Karjala – Edelläkävijämaakunta/Osallisuus- ja vaikuttamisohjelma/Asukas- ja asiakasosallisuus

RAKENNE/SISÄLTÖ:

- Osallisuus merkitys maakunnalle ja sen asukkaille
- Osallisuuden määrittely
- Toimintaympäristön muutokset
- Toimintaympäristön muutokset asukkaille
- Maakunta- ja sote-uudistuksen lainsäädäntö
- Yhteistyötä maakunnan ja kuntien kesken
- Osallisuuden toteuttaminen → **KUVAT**

RAKENNE/SISÄLTÖ

Osallisuuden toteuttaminen – 1) Asukasosallisuus

Edustuksellinen osallisuus

- Maakunnalla on useita edustuksellisia toimielimiä, joiden kautta asukkaan ääni välittyy päätöksentekoon. Eteläkarjalainen voi äänestää itseään parhaiten edustavaa ehdokasta tai asettua itse ehdolle. Maakunta ja sinne valitut luottamushenkilöt huolehtivat siitä, että asukkaan ääni kuuluu vaalien välilläkin.

Suora osallisuus

- Suoran osallisuuden vaikuttamisen keinot ovat sellaisia, jotka on kirjattu lakiin maakuntalaisten oikeudeksi. Lisäksi Etelä-Karjalan edelläkävijä- maakunta on luonut asukkailleen muitakin kuin vain lakiin kirjattuja suoran osallisuuden tapoja

Tieto-osallisuus

- Osallisuus ja vaikuttaminen maakunnan toimintaan ja päätöksentekoon edellyttää, että asukkaalla on käytössään riittävästi ajantasaista ja ymmärrettävää tietoa. Näin mahdollistetaan, että toiminta ja päätöksenteko on mahdollisimman avointa. Tämä lisää osallisuutta ja luottamusta maakunnan toimintaan.

Etelä-Karjalan maakuntahallinnon osallisuusmalli – Osallistu ja vaikuta!

- Maakuntavaltuusto
 - 59 jäsentä
- Maakuntahallitus
 - 11-13 jäsentä
- Tarkastuslautakunta
 - 5 jäsentä
- Maakuntavaalilautakunta
 - 5 jäsentä
- Hyvinvointilautakunta
 - 7-11 jäsentä
- Elinvoimalautakunta
 - 7-11 jäsentä
- Vaikuttamistoimielimet
 - Nuorisovaltuusto
 - 1 jäsen / kunta
 - Vammaisneuvosto
 - 1 jäsen / kunta
 - Vanhusneuvosto
 - 1 jäsen / kunta
- Muut yhteistyöfoorumit
 - Lasten parlamentti
 - edelläkävijyyttä
 - Opiskelijoiden neuvosto
 - edelläkävijyyttä

- Maakunta-aloite
- Kansanäänestys aloite
- Virallinen yhteydenotto
- Oikaisuvaatimus
- Henkilökohtainen asiakaspalvelukeskus
- Sähköinen palautekanava / paperinen palautekanava
 - Sähköiset kyselyt / paperiset kyselyt
 - Sähköiset vaikuttamiskanavat
 - Asukas- ja Info-tilaisuudet
- Eri toimijoiden järjestämät osallisuus toimenpiteet
 - Kansalaisraati -toiminta - edelläkävijyyttä
- Viranomaiset ja päättäjät esillä - edelläkävijyyttä
- Osallisuutta edistävät maakunnalliset hankkeet

- Avoim hallinto - *edelläkävijyyttä*
- Esityslistat
 - Pöytäkirjat
 - Kokoustiedotteet
 - Viranhaltijapäätökset
 - Annetut / saadut lausunnot
 - Kokousvideoinnit
 - Demokratia
 - Vaaleihin liittyvä tieto ja kannustus, osallistumisen mahdollisuudet
 - Tiedottaminen
 - Tiedotteet, sähköiset viestintä, some -viestintä, Info -lehdet, paikallinen media, tapahtuma-ilmoitukset

SUORA
OSALLISUUS

EDUSTUK-
SELLINEN
OSALLISUUS

TIETO-
OSALLISUUS

Etelä-Karjalan edelläkävijämaakunnan osallisuusmallissa osallisuus tarkoittaa maakunnan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon vaikuttavaa osallistumista.

Minä voin osallistua suoraan

- tekemällä aloitteita
- tekemällä aloitteen maakunnallisesta kansanäänestyksestä
- tekemällä virallisia yhteydenottoja
- tekemällä oikaisuvaatimuksia
- käyttämällä palautekanavia palautteen antamiseen
- vastaamalla kyselyihin
- olemalla aktiivinen ja kantaa ottava
- osallistumalla asukas- ja info -tilaisuuksiin
- osallistumalla kansalaisraatitoimintaan
- osallistumalla "Viranomaiset ja päättäjät esillä" tapahtumiin ja olemalla aktiivinen keskustelija

Minä voin vaikuttaa edustuksellisesti

- äänestämällä maakuntavaaleissa
- asettumalla ehdokkaaksi maakuntavaaleissa
- osallistumalla vaikuttamistoimielinten toimintaan jäsenenä tai kantaa ottavana maakunnan asukkaana

Minä voin olla osallinen myös tiedossa

- näen ja löydän tietoa
- tieto on selkeässä muodossa
- osaan käyttää hyödykseni löytämäni tiedon
- saan tiedosta ohjeet kuinka osallistua ja vaikuttaa!

RAKENNE/SISÄLTÖ – 2) Asiakasosallisuus

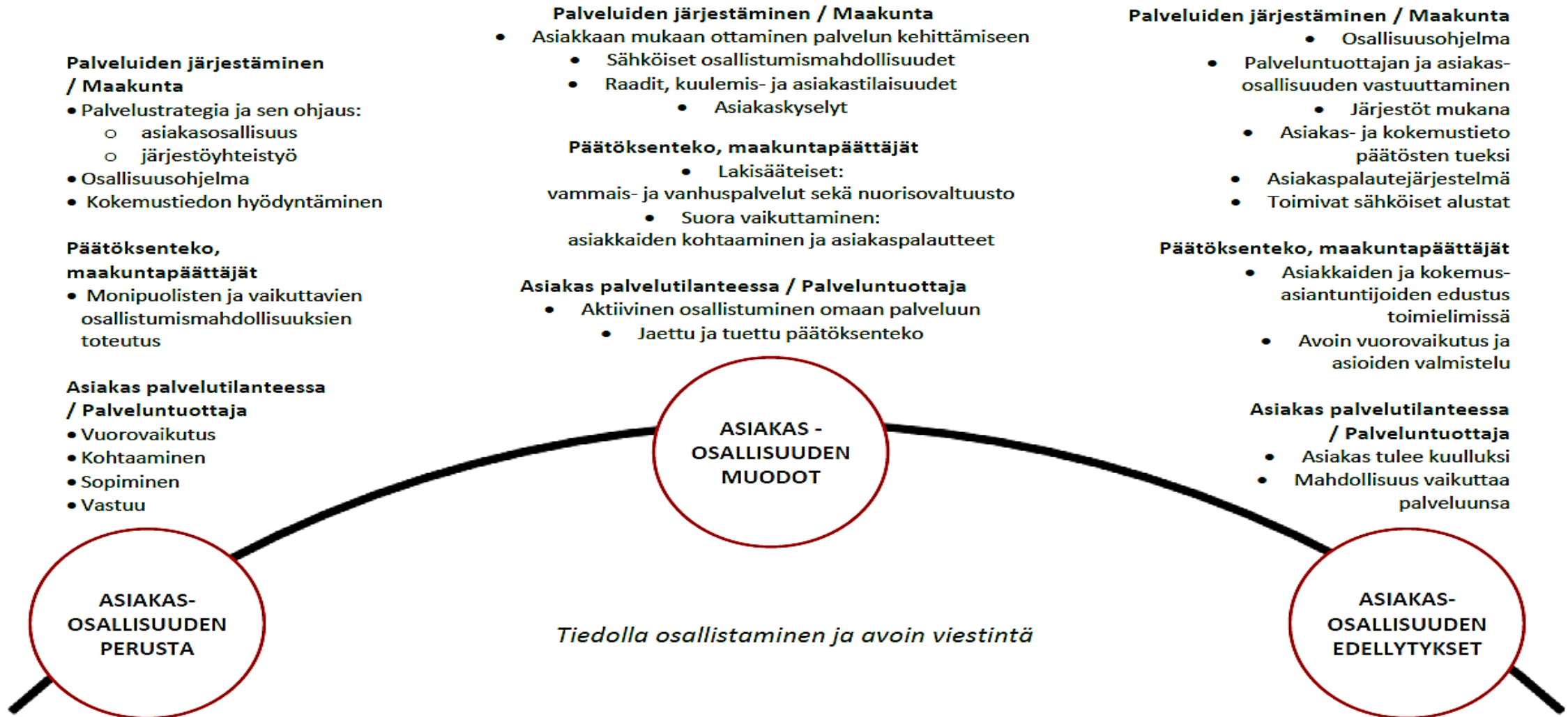
*Palveluita käyttävillä henkilöillä on mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin eri tavoin eri vaiheissa.”

→ KUVAT

*Maakunnan tehtävät 1.1.2020 alkaen:

- sosiaali- ja terveydenhuolto
- pelastustoimi
- ympäristöterveydenhuolto
- alueelliset kehittämistehtävät ja elinkeinojen edistämisen tehtävät
- maakuntakaavoitus
- maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistämisestä
- kasvupalvelut (työllisyyteen ja yrittäjyyteen liittyvät palvelut)
- ruoka- ja luonnonvarapalvelut (maaseutuun liittyvät palvelut)
- muut lain perusteella annettavat alueelliset tehtävät

Etelä-Karjalan palveluiden osallisuusmalli – Osallistu ja vaikuta!

Minä olen Veera
Tuulonen. Hain töitä
ja minua onnisti.

Maakunnan
kasvupalveluissa sain
hyvää palvelua.

Olen Nestori
Miikkulainen. Kyllä minä
tulen kuulluksi kun saan
palvelua.
Ja mikä parasta, minulla
on oikeasti mahdollisuus
vaikuttaa minulle
annettaviin palveluihin.

Minä olen Sisu Lampinen.
Kun sääriluut murtuivat
mopokolarissa, sain kipsit
molempiin jalkoihin.
Minulle tehtiin
kuntoutussuunnitelma.
Jääkiekkovalmentajakin oli
mukana suunnitelmaa
tekemässä.

Tuki valmistelulle ja osallisuus-työlle

- Johto (maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun VATE sekä eri organisaatioiden toimiva johto) tukenut osallisuustyötä
- Yhteistyössä mukana kunnat, järjestöt, poliittiset luottamushenkilöt jne.
- Resursseja ei ollut paljon
 - yhteistyön ansiosta on onnistuttu saamaan aikaan merkittäviä asioita
 - Yhteinen työ jatkuu
- Esim. Keväällä 2019 Nuorten osallistamisen Vaikuta älä valita –päivät ja päiviä edeltänyt kysely
 - <https://www.ekarjala.fi/uudistus/lappeenrannan-seudun-nuoret-paasivat-aaneen-vaikuta-ala-valita-paivilla/>
 - <https://www.ekarjala.fi/uudistus/etela-karjalan-pohjoisten-kuntien-nuoret-paasivat-vaikuttamisen-makuun-imatralla/>
 - <https://www.ekarjala.fi/uudistus/vaikuta-ala-valita-etelakarjalaiset-nuoret-haluavat-vaikuttaa-elinymparistoonsa/>

Jatkotyöskentely ja opit

- Osallisuustyöryhmä pitänyt toimintaa ja kehittämistä käynnissä eri tavoin
 - Osallisuusryhmä nyrkkeineen on tehnyt hyvää työtä ja seuraa sekä ohjaa tekemistä
 - ”Yhteispelin koordinointi ja ideointi on tärkeää”
 - **Suunnitelman osia on hyödynnetty**, mutta systematiikka ei ole täydellistä (yhteinen organisaatio/maakunta puuttuu)
 - **Kevät 2019: osallisuusohjelman päivittäminen**
 - VATE:lle esitys 7.3.
 - Huomioon järjestöyhteistyö, lasten parlamentti ja nuorisovaltuusto
 - **Osallistaminen laadinnassa ja päivittämisessä**
 - Esim. vammais- ja vanhusneuvostot, nuorten vaikuttamispäivät, henkilöstö, yhteiskehittäminen
 - **Ohjelman ”jalkautus” (tietoisuus); ohjelman hyödyntäminen uudistusten edistämisessä**
 - **Resurssit** yhteiseen osallisuus-työhön? – edellytys onnistumiselle
- Osallisuustyöryhmän seuraava kokous 24.4.2019 * Sote-muutoksen vaikutus?